

Елена Лауриненко

**Особенности образовательной деятельности
современной вечерней школы**

Аннотация. На основе анализа ученического контингента современной вечерней школы автор обосновывает, что специфический контингент учеников вечерней школы требует особенной организации учебно-воспитательного процесса. В современных условиях развития информационно-коммуникативных технологий центральным вектором познавательной и учебной деятельности становится самообразовательная деятельность ученика.

Ключевые слова: вечерняя школа, контингент учеников, организация учебной деятельности, самообразование, самообразовательная деятельность.

Olena Lavrynenko

Features of educational activity in modern evening school

Summary. Basing on the analysis of student contingent in the modern evening school, the author proves that specific student contingent of the evening school needs special organization of the educational process. In the modern conditions of information and communication technologies development the main focus of cognitive and learning activities is made on students' self-education activity.

Key words: evening school, student contingent, organization of educational process, self-education, self-education activities.

УДК 37.091.26:378

**Ірина Лещенко,
м. Черкаси**

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ
ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

В умовах зростання ролі знань і технологій у житті суспільства та інтенсифікації процесів економічної і культурної глобалізації освіта все більше позиціонується як дієвий інструмент формування особистості, здатної жити в умовах динамічних змін. Одночасні масштабні суспільні зміни та модернізація освіти становлять нові вимоги до якості підготовки та професіоналізму майбутніх фахівців.

У цьому контексті особлива увага науковців приділяється контролю знань, умінь і навичок студентів у тестовій формі.

Проблеми контролю знань, умінь і навичок студентів в системі вищої освіти постійно досліджуються вітчизняними й зарубіжними науковцями (І. Алексейчук, А. Дзундза, І. Булах, F. Galton).

Мета статті – надання допомоги викладачам, методичним працівникам, контролю знань, умінь і навичок студентів у тестовій формі.

Активізація пізнавальної діяльності передбачає

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

застосування різних напрямів, форм, методів, засобів навчання, що спонукають особистість до активності учня. Контроль пізнавальної діяльності сприяє виявленню навчальних досягнень студентів, розкриттю причин недостатнього засвоєння ними змісту освіти й застосуванню раціональних заходів для подолання недоліків, виявлених у результаті перевірки знань.

Йдеться про назрілі потреби системи контролю якості “готового продукту освіти” – тобто, відстеження відповідності сформованих у випускника вищого навчального закладу соціально і професійно важливих знань, умінь, навичок та компетенцій вимогам ринку праці.

Нині разом із традиційними формами навчання й контролю значну роль починають відігравати завдання розвивального характеру у тестовій формі.

Контроль результатів навчання дає змогу отримати інформацію про початковий рівень знань студентів, допомагає їм зрозуміти цілі навчання, дає змогу оцінити ступінь досягнення студентами навчальної мети та оцінити технологію навчання з метою її вдосконалення. Дидактичні аспекти вимірювання результату навчання є предметом наукових досліджень як у нашій країні, так і за її межами. Доведено, що для забезпечення закономірного дидактичного зв'язку в ланцюгу поточних цілей: “мета навчання – процес навчання – результат навчання – нова мета...” необхідна наявність інструменту об'єктивного інформативного контролю досягнення “результату”. Це означає, що засоби діагностики мусять виконувати такі функції: діагностичну, корегуючу, формуючу, навчальну, виховну, розвивальну, прогностично-методичну (адміністративну).

Розглянемо ці функції більш детально.

Діагностичка функція – визначення ступеня досягнення навчальних цілей (поточних чи кінцевих).

Корегуюча функція – визначення ступеня ефективності навчального процесу (навчальної програми, методики навчання, методів та засобів контролю).

Формуюча функція – уточнення цілей навчання, змісту навчання, виокремлення найбільш важливого матеріалу.

Навчальна функція – формування системи знань, що визначаються цілями навчання через зворотній зв'язок “студент – студент”, “студент – викладач”, який в свою чергу, сприяє належному функціонуванню освітнього процесу. Виховна та розвивальна функції – сприяння розвитку особистості (формування відповідних рис як загальнолюдського, так і професійного характеру). Прогностично-методична (адміністративна) функція – фіксування кінцевої чи поточної оцінки, прийняття адміністративних рішень з урахування отриманих результатів та вдосконалення навчального процесу [1].

Педагогічний контроль є невід'ємною складовою процесу освіти та професійної підготовки фахівців і мусить перебувати в

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

органічному зв'язку з іншими елементами педагогічної системи. Він не замінює собою дидактичних засобів навчання, а повинен допомогти виявити досягнення і недоліки цього процесу і є взаємопов'язаною і взаємообумовленою діяльністю як викладача, так і студента. Цього можна досягти за умови створення науково обґрунтованої системи діагностування результатів освіти та професійної підготовки, яка може виявити, виміряти і оцінити знання та навички.

Відносно професійної підготовки слід зауважити, що ефективність професійної діяльності залежить не лише від рівня загальної підготовки, а й від професійної освіченості, професійної навченості.

Виходячи із спрямованості педагогічної діяльності, основним предметом оцінки результатів освіти є не лише когнітивна та психомоторна, а й рівень професійної компетентності у вигляді сформованих умінь та навичок. При цьому об'єктом контролю у вищому навчальному закладі лишається також педагогічний процес та його ефективність.

Педагогічний контроль у вищому навчальному закладі має, як показує практичний досвід, чотири основні функції: діагностичну, навчальну, організаційну та розвивально-виховну, які тісно пов'язані між собою. Тому для досягнення високої якості контролю, його багатфункціональності найбільш доцільним є використання таких методів педагогічного контролю, які б базувалися на застосуванні відповідних педагогічних вимірів та методів оцінювання.

Контроль дає необхідний навчальний і розвивально-виховний ефект як результат дотримання низки вимог, тому він повинен бути:

- планомірним і систематичним, тобто здійснюватися відповідно до запланованого перебігу навчально-виховного процесу, складати його органічну частину і будуватися на основних питаннях програми навчання;

- об'єктивним, що дозволяє реально оцінити успіхи і недоліки навчальної діяльності студентів, точно встановити ступінь оволодіння знаннями й уміннями, що виключає суб'єктивні оцінні судження, засновані на недостатньому вивченні студентів;

- всебічним, тобто найбільш повно виявляти фактичний рівень засвоєння студентами навчальної інформації, охоплювати всі розділи програми, забезпечувати перевірку засвоєння не тільки предметних знань, але й світоглядних ідей, а також загально навчальних і спеціальних умінь і навичок [2].

Визначимо основні педагогічні вимоги до контролю: об'єктивність перевірки та оцінювання; – індивідуальний характер контролю; систематичність, ідентичність вимог; всебічність перевірки, відкритість; різноманітність форм контролю; належне ставлення до студента; педагогічна доцільність часу проведення, форм, методів і засобів [3].

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

Між навчанням й навчальним контролем існує взаємозв'язок: яким є зміст предмета вивчення, такими є й об'єкти його контролю; яка теорія навчання, його методична концепція, такі й форми контролю.

Наказом Міністерства освіти України від 02.06.1993 року № 161 передбачено два види контролю знань студентів:

– поточний – проводиться на семінарських, лабораторних, практичних заняттях, після закінчення виробничої та переддипломної практики з метою перевірки рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи, зокрема самостійної;

– підсумковий – здійснюється на певному освітньому (кваліфікаційному) рівні навчання або окремих його завершальних етапах. Цей контроль включає семестровий диференційований залік, семестровий екзамен та державну атестацію з теоретичної і практичної підготовки студентів [4].

Поточний контроль засвоєння знань у ході навчального процесу допомагає викладачу з'ясувати впродовж заняття, наскільки зрозуміло він викладає інформацію, чи доступна студенту прийнята ступінь абстракції.

Для поточного контролю необхідно застосовувати способи, при яких найбільш ефективно використовується аудиторний час і забезпечується оперативність одержаних результатів при великій кількості студентів. Таким вимогам відповідає спосіб автоматизованого тестового контролю. Поточний контроль засвоєння знань – один з найбільш дієвих способів стимулювання систематичної й активної діяльності студентів. Підсумковий контроль – це перевірка засвоєння дисципліни або значної його частини: семестрові екзамени, заліки, захист курсових й дипломних робіт та державну атестацію студентів.

Значне скорочення часу екзаменів можна одержати попередньою перевіркою тестами I рівня. Основний етап – усне опитування. При наявності тестів II і III рівнів його можна замінити тестовим контролем. Тоді у поєднанні з тестами I рівня отримуємо тест-драбинку: студенти, які успішно виконали тести I рівня, допускаються до тестів II рівня. Успішно виконавши ці тести, вони працюють над тестами III рівня. Оцінка виставляється за результатами виконання тесту того рівня, на якому студенти повинні засвоїти відповідні навчальні елементи.

Використовуючи отриманий підбір способів за видами контролю, легко вирішується проблема “накопичення оцінок”.

Тест складається для визначення рівня підготовки студентів і його результати тлумачаться в залежності від ступеня досягнення поставленої мети. Зміст тесту, в першу чергу, визначається метою тестування. Це найважливіший принцип, за яким повинен розроблятися тест. Якість засвоєння студентами навчальної інформації, якість набутого (засвоєного) досвіду і, відповідно, якість діяльності, яку можуть здійснювати студенти в результаті навчання, можливо характеризувати рівнями засвоєння

(діяльності).

Перший рівень (низький) – рівень знайомства. Студент за допомогою викладача описує основні теоретичні положення без пояснень виконує елементарні завдання; вміє розрізняти технічні величини та одиниці їх вимірювання, виконувати найпростіші завдання, демонструє вміння користуватися окремими приладами чи механізмами. Виконує лабораторно-практичну роботу лише за допомогою викладача, демонструє невміння застосовувати наявні знання у виробничих ситуаціях. Пошук шляхів розв'язання проблемної ситуації здійснює методом випробувань і помилок, йому бракує самостійності у прийнятті рішень.

Другий рівень (середній) – репродуктивний рівень. Студент виявляє певні теоретичні знання і розуміння основних положень навчального матеріалу; може пояснювати основи теорії, виправляти допущені неточності за допомогою викладача; розв'язує типові задачі за алгоритмом та наперед заданою послідовністю; виконує лабораторно-практичну роботу за зразком (інструкцією). Студент може відтворити (повторити) інформацію операції, розв'язувати типові задачі, розглянуті під час навчання.

Другий рівень вимагає якісно нового підходу студента до роботи над інформацією: необхідно не тільки її зрозуміти, а й відтворити та тренуватись розв'язувати типові задачі.

Третій рівень (достатній) – продуктивний рівень, рівень умінь і навичок. Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання у змінених ситуаціях, наводить приклади його практичного застосування, логічно обґрунтовує свої міркування, самостійно розв'язує типові задачі й вправи, самостійно виконує лабораторно-практичні роботи у повному обсязі дотримуючись необхідної послідовності їх проведення; вміє застосовувати теоретичні знання у проблемних виробничих ситуаціях.

На цьому рівні розрізняють два різновиди засвоєння умінь і навички. Уміння полягають у тому, що студент виконує дії після тривалого обдумування їх послідовності та способів здійснення. Навички передбачають виконання дій автоматично, обдумування кожної операції обмежено часом. Наприклад, на початку проведення лабораторних робіт послідовність виконання дій – це вміння, а її ж дії після завершення циклу занять – це навички.

Природно, для оволодіння вміннями і навичками недостатньо зрозуміти, запам'ятати інформацію й відтворити її. Необхідно виконувати вправи, провести тренування, засвоїти методично доцільну послідовність дій.

Четвертий рівень (високий) – творчий рівень. Студент має системні, ґрунтовні знання теоретичного матеріалу, оволодів необхідними практичними вміннями та навичками, уміє самостійно ставити і розв'язувати проблеми; самостійно окреслювати мету та вказувати на шляхи її досягнення, аналізувати, узагальнювати та систематизувати наукові знання; студент розв'язує задачі достатньо оригінальним способом, аналізує результати їх

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

виконання, вміє ефективно застосовувати нові знання у новій нестандартній ситуації та якісно розв'язувати продуктивно-технічні задачі практичного змісту; його навчальна діяльність носить дослідно-експериментальний характер [5].

Отже, викладачу необхідно мати уявлення про належну якість засвоєння навчального матеріалу. Може бути достатньо того, щоб студент пізнав об'єкт, що вивчається; або міг розказати про нього; або міг виконувати з цим об'єктом раціональні практичні дії, або навіть був здібний творчо його вдосконалювати.

Література

1. Прокопенко Л.І. Дидактика : діагностика навчання: навчально-методичний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / Л.І. Прокопенко, О.А. Біда, С.Г. Гриб; за наук. А.І. Кузьмінського. – Черкаси: Вид. від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. – С. 19-21.
2. Булах І.Є. Теорія і методика комп'ютерного тестування успішності навчання (на матеріалах медичних навчальних закладів): дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / І.Є. Булах. – К., 1995. – 430 с.
3. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти: курс лекцій: модульне навчання / А.М. Алексюк. – К.: ІСАО, 1993. – 220 с.
4. Гузеев В.К. Создание и использование тестирующей программы для проверки знаний студентов / В.К. Гузеев // Открытое образование. – 2003. – №5. – С. 10-14.
5. Дзундза А. Вища школа: до проблеми тестування / А. Дзундза // Освіта і управління. – 2003. – № 3. – С. 114 – 118.

Ірина Лещенко

Теоретические основы внедрения тестового контроля в высших педагогических учебных заведениях Украины

Аннотация. В статье обсуждаются теоретические основы внедрения тестового контроля на разных этапах учебного процесса в зависимости от цели тестов и организационных форм образования. Рассмотрено методологию использования тестовых заданий и место каждого участника учебного процесса в разработке инновационных технологий.

Ключевые слова: тестовый контроль, функции контроля, требования к контролю, уровни сложности теста.

Irina Leshchenko

Theoretical basis of the introduction of the test control in higher educational institutions of Ukraine

Summary. The article discusses the theoretical basis of the introduction of the test control at different stages of the learning process, depending on the purpose of tests and organizational forms of education. The methodology of the use of tests and location of each participant in the process of development of innovative technologies.

Key words: test control, monitoring functions, control requirements, the complexity levels of test.